

NOS

Medlemsorgan för Föreningen Natur och Samhälle i Norden

Hej medlem!

Få tidpunkter manar till eftertanke – kanske också efterklokhet – som ett årsskifte. Vad blev det egentligen av året som gick? Kanske kan man säga som i Tove Janssons *Höstvisa*: "Det finns så mycket saker jag skulle sagt och gjort – och det blev så väldigt lite jag gjorde." Men även om ambitionerna skulle vara större än resultatet så skall man försöka glädjas åt det man faktiskt lyckats uträtta. Tydligen har vi inte lyckats behålla alla medlemmar från förra året, men jag tycker att vi kan se tillbaka på en god programverksamhet fylld av den upptäckarglädje och den gemenskap som är och skall vara kännetecknande för vår förening.

Det drar ihop sig till bokslut, men ett årsskifte manar en också att se framåt. Att göra ett föreningsprogram innebär ett litet privilegium i så måtto att man därigenom får tillfälle att i någon mån påverka det som komma skall. Och även det som är bra kan bli ännu bättre. Du kommer som vanligt att få programblad en gång per kvartal, men vi som planerar programmet har nu försökt att överblicka hela första halvåret och åtminstone i stora drag planera andra kvartalet.

Du får här ett program som innehåller inslag av miljövard i både teori och praktik. Du skall få tillfälle att träffa en man som på allvar har omsatt sina ekologiska kunskaper i en livsstil. Och du skall få inblick i nationalekonomernas försök att sätta pris på miljön och på det som stör miljön. I skrivande stund vet jag inte om vi skall lyckas att senare i vår få juristens syn på vad som är rätt och fel i miljöfrågor – men vi planerar ett sådant möte.

Vädret rår vi förstås inte på. Vi har gjort detta program i den envisa övertygelsen om att det skall finnas snö och is att åka på i januari och februari. Men det återstår att se om beräkningarna håller.....

Vi ser naturligtvis redan fram emot våren och försommaren. Resan till Gotska Sandön är sedan länge beställd och vi hyser planer på längre resor i både syd och nord.

Tack för i år! Jag räknar med att vi ses i FNSiN även 1993.

Anders Schærström

INDIENS GYLLENE TRIANGEL

En bildkväll med Björn Korpe

Tisdagen den 19 januari kl 18.30

Lokal: Brygghuset, Norrtullsgatan 12 N, 1 tr

Resan till Indien omfattar den s k gyllene triangeln med städerna Delhi, Jaipur, Agra och Khajuraho. Den praktfulla huvudstaden Delhi bjuder å ena sidan på breda avenyer och mäktiga byggnader och monument och å den andra ett spännande myller av människor, djur, fordon och basarer. I Jaipur, som ligger i maharajornas land, besöker vi vindarnas palats och Jaisinghs observatorium. Agra = Taj Mahal. Sedan 1650 då Taj Mahal stod färdigt har miljoner människor vallfärdat hit och stått stumma i beundran inför skönheten i den vita marmorn. Khajuraho har en av Indiens förmämsta tempelsamlingar där kungarna lät avbilda den hinduiska gudsläran med Shiva, Vishnu, Brahma och Jainismen. Khajurahos erotiska tempel är berömda över hela världen. Den sista anhalten på vår resa är Varanasi, som ligger vid floden Ganges, och som årligen besöks av miljoner pilgrimer.

Kontaktperson:

Benita Jansson, 08-666 86 42(a), 91 71 32(b)

PULKAN GÅR

Vi som fortfarande tror att Stockholm kommer att få uppleva en "riktig" vinter tycker att det skulle vara kul att åka pulka en lagom kall vinterkväll. Det är inte möjligt att i förväg planera vilken kväll som kan passa. Därför vill jag be dig som gillar idén att ringa till mig, så bildar vi en telefonkedja och kallar ihop ett gäng den kväll som passar. En bra åkplats är t ex Vitabergsparken vid Sofia kyrka.

Anmäl dig till
Benita Jansson 08-666 86 42(a), 91 71 32(b)

BILDVISNING - ISLAND

Tisdagen den 26 januari kl 18.30
Lokalen, Upplandsgatan 80, tv om porten

Som inledning till studiecirkeln om Island visas bilder, väsentligen samma som på ett möte för ca 5 år sedan, med tonvikten på öns omväxlande natur.

Kontaktperson
Erik Elvers tel 08-85 84 88 (b) 788 29 98 (a)

STUDIECIRKEL OM ISLAND

Cirkelträffarna ansvarar Staffan Hermansson för. Datum för träffarna bestämmer vi efter kvällens visning. Om du inte kan vara med i kväll, men vill delta i cirkeln och resan - kontakta Staffan för besked om vilka tider som gäller.

Staffan Hermansson, tel 08-89 88 93 (b)

TEMA TOSCANA

Onsdagen den 3 februari kl 19
Lokalen, Upplandsgatan 80, tv om porten

Martha Högström arrangerar specialresor till Toscana och har erbjudit oss sina tjänster. I södra Toscana ligger Monte Amiata, en utslocknad vulkan, i ett naturskönt område med vackra byar, vänliga människor och god mattradition. Om man blir ett sällskap på ca 10 personer kan man enkelt resa runt till Siena, Florens, Pisa och andra intressanta platser som omväxling till vandringar i trakten. En resa i maj skulle bjuda på vårblommor, fåglar och möjlighet att beundra många vilda djur i en inhägnad park. Martha och hennes kompanjon, Astrid, kommer till oss och visar bilder och hjälper oss att "skraddarsy" vår resa.

Kontaktperson
Benita Jansson 08-666 86 42(a) 91 71 32(b)

UPSALA HÖGAR

Måndagen den 8 februari kl 16.49

Solnedgång

Vid tre betydelsefulla tidpunkter under året sägs solen gå upp eller ner i rät linje med Upsala Högar, vilket kan tyda på att de har tjänat som en forntida almanacka. Våra försök att undersöka detta har hittills varit föga framgångsrika pga dåligt väder, men nu vid tiden för midvinterblotet gör vi ett nytt försök! SJ-tåg (prel tider) från Stockholm C 14.03, från Märsta 14.30. Ankommer Upsala 14.54. Utfärden inställs om det är mulet väder.

Föranmälan senast lördagen den 6 februari till
Erik Elvers 08-85 84 88(b) 08-788 29 98(a)

MASK TILL SALU

Ibland får vi trevliga brev till föreningen. Ett sådant kom nyligen från Leif Hansson i Hjärteby. Han har slagit sig på att odla och sälja maskar. Maskarna säljer han till hushåll som snabbt och enkelt vill kompostera sitt matavfall. På samma gång som man minskar sopberget bidrar man till att skona miljön, skriver Leif. Vi förmedlar gärna hans budskap.

"En startkultur om ca 1000 maskar omvandlar det organiska matavfallet efter en person (1,5 kg/v) till högvärdigt humus. Efter att maskarna utfört sitt arbete har avfallsmängden reducerats till 15 procent av det ursprungliga avfallet. Maskhumusen är utmärkt som trädgårds- eller krukväxtjord. På ett år har maskarna förökats så att de klarar matavfallet efter fyra personer.

En del maskodlare säljer 200 maskar för ett pris av 160 kronor. En startkultur med 200 maskar är alldeles för lite för att kunna ta hand om större mängder matavfall som det blir om en hel familj skall kompostera sitt avfall. Med ett litet antal mask blir avfallsmängden för stor i förhållande till antalet maskar. Dessa hinner inte omvandla avfallet i den takt som det tillförs och resultatet blir dåligt. Många kommer att känna sig lurade och tröttnar på att kompostera. I den startkultur som jag säljer finns det ca 1000 maskar. En handledning till maskkompostering medföljer. Detta kostar 175 kronor plus 50 kronor för frakt och emballage. För varje försäld låda kommer 25 kronor att skänkas till något av följande alternativ: Greenpeace, Barnens regnskog, Naturskyddsföreningen eller Världsnaturfonden. Köparen får själv välja vilken organisation pengarna skall tillfalla".

Kontakta Leif Hansson tel 0304-66 72 03
adress: Hålan PI 6800
440 74 HJÄLTEBY

PÅ SKIDOR TILL HELLASGÅRDEN

Söndagen den 14 februari kl 11.00

Alla hjärtan klappar denna dag och klappar ditt hjärta för skidåkning rekommenderas du att följa med Claes-Göran Ström ut i Nackareservatet. Starten går från Björkhagens T-banestation kl 11. Skulle snön, som så ofta de senaste åren, lysa med sin frånvaro blir det vandring i stället.

Föranmälan till
Claes-Göran Ström, tel 08-19 12 52 (b)

NATUR OCH SAMHÄLLE PÅ NEW FOUNDLAND OCH LABRADOR

Tisdagen den 16 februari kl 18.30
Lokalen, Upplandsgatan 80, tv om porten

Harri Sokolov visar bilder från New Foundland och Labrador, dit en av föreningens resor – i Leif den lyckosammes kölvatten – ställdes på 80-talet.

Kontaktperson Erik Elvers 08-788 29 98(a),
85 84 88(b)

SKIDTUR I ROSLAGEN

Söndagen den 21 februari

Tja, någon gång måste det väl bli snö. Den här programpunkten har funnits med fyra vintrar i följd – men snön har uteblivit, åtminstone de dagar vi har valt.

Om snö föreligger så åker vi skidor mellan ett par grenar av Roslagsbanan. Vi samlas vid stationen i Vallentuna kl 10.05. Lämpligt tåg avgår från Östra station kl 9.26 och från Roslags Näsby kl 9.41. Vi söker oss fram huvudsakligen genom skogsterräng i trakter där det finns rikligt med stickspår att utforska. Målet för turen är Hägernäs, där man åter kan stiga på Roslagsbanan. Det går även att vika av vid Täby kyrkby. Ta med proviant så håller vi picknick på vägen. I mån av intresse kan "after-ski" med varm dryck ordnas hemma hos färdledaren.
Föranmälan önskas senast lördagen den 20 februari.

Anders Schærström, 08-665 29 17(a), 758 30 03(b)

LÅNGFÄRDSSKRIDSKO

Torsdagskvällar

I år kommer man att kunna träna skridskoåkning på Östermalms idrottsplats igen. Det blir också prova-på-kvällar för nybörjare med möjlighet att låna utrustning. Om du är intresserad, kontakta

Björn Setterberg, 08-640 47 52(b), 08-713 44 49(a)

EKOLOGI BÖRJAR HEMMA

Måndagen den 1 mars kl 18.30
Lokal: Brygghuset, Norrtullsgatan 12 N, sal 35

Vi är nog många som skulle vilja vara snällare mot vår miljö. Kanske vet vi också en del om hur hela vår livsstil påverkar mark, luft, vatten och liv men är ändå villrådiga om hur vi skall ändra våra vardagsvanor. Archie Duncanson är civilingenjören som bestämt sig för att praktisera sina ekologiska insikter och att lära andra hur det går till. Men han nöjer sig inte med att tillämpa tidigare kända kunskaper. Han utvecklar kunskaperna och uppfinner nya metoder. Dessutom har han gett ut en prisbelönt praktisk handbok, *Ekologi börjar hemma*. I kväll lär Archie oss hur man kan halvera elförbrukningen, använda mindre och mildare kemikalier, minska vattenflödet, övergå till hälsosammare mat och reducera sitt avfall – utan att livet blir tråkigare. Åtminstone får vi hjälp en bit på vägen.

Entréavgift 30 kronor
Kontaktperson:
Anders Schærström, 08-665 29 17(a), 758 30 03(b)

BILDER FRÅN COSTA RICA

Onsdagen den 10 mars kl 19
Lokal: Upplandsgatan 80, t v om porten

För drygt ett år sedan var Stefan Oskarsson hos oss och visade bilder från Venezuela. Kort därefter gjorde han en resa till Costa Rica, den lilla mellanamerikanska staten med regnskog, banan- och kaffeplantager. I kväll får vi följa resan från kust till kust med speciell inriktning på fågelfotografering.

Kontaktperson:
Benita Jansson, 08-666 86 42(a), 91 71 32(b)

EKOLOGISK EKONOMI

Tisdagen den 16 mars kl 18.30
Lokal: Brygghuset, sal 34, Norrtullsgatan 12 N

Bengt Kriström från Handelshögskolan kommer och talar om det angelägna ämnet miljöekonomi. Det handlar om bl a grön BNP, miljöavgifter och hur vi kan sätta pris på miljön. Natur och samhälle hänger uppenbarligen samman.

Kontaktperson: Boel Jorup, 08-640 02 91

VÅRMÖTE

Måndagen den 22 mars kl 18.30
Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten

Medlemmarna i Föreningen Natur och Samhälle i Norden kallas härmed till ordinarie vårmöte måndagen den 22 mars 1993 kl 18.30 i föreningslokalen, Upplandsgatan 80 i Stockholm.

Dagordning:

- 1 Val av mötesordförande, mötessekreterare och två justerare
- 2 Fastställande av röstlängd
- 3 Mötets behöriga utlysande
- 4 Fastställande av dagordningen
- 5 Protokoll från höstmötet den 24 november 1992
- 6 Verksamhetsberättelsen för 1992
- 7 Resultat- och balansräkning för 1992
- 8 Revisionsberättelse för 1992
- 9 Fastställande av balansräkning
- 10 Fråga om ansvarsfrihet för 1992 års styrelse
- 11 Motioner (skall vara styrelsen tillhanda senast tre veckor före vårmötet)
- 12 Fyllnadsval
- 13 Övriga frågor

Styrelsen

BALI OCH IRIAN JAYA (NYA GUINEA)

Måndagen den 22 mars ca kl 19

Direkt efter vårmötet visar Monica Wikman bilder från natur och samhälle i Indonesien. Vi får följa med till stenåldersfolk, fd kannibaler i Asmat, kända genom Sten Bergman. Vidare får vi följa med på vandring i bergen genom Danifolkets byar.

Kontaktperson:
Erik Elvers 08-788 29 98(a), 85 84 88(b)

VÅFFELFEST

Fredagen den 26 mars kl 19
Lokalen Upplandsgatan 80, tv om porten

Kom nybadad och med blomma i håret till *Vårfrufest*. Dryck och glatt humör medtages. Självkostnadspris. Gästerna får bidra till underhållningen genom att läsa upp egna limerickar. Bästa limerick får pris!

Föranmälan till
Birgitta Traxel 08-25 03 35 senast den 22 mars.

Är du nyfiken på vad som kommer i nästa program?

Här är några glimtar:
Karl-Erik Perhans har lovat att göra en heldagstur till Nättarö för att studera den intressanta naturen där.

Paddling erbjuds vi vid åminstone två tillfällen, dels i Florarna i Uppland i maj och dels i Östergötlands skärgård strax före midsommar.

Islandsresan närmar sig..... Studiecirkeln avslutas och packningslistan förbereds!

....och naturligtvis GOTSKA SANDÖN till pingsten.

Allt sedan föreningen kom till för sådär tjugo år sedan har det varit tradition att tillbringa pingsthelgen på Gotska Sandön. Den traditionen bryter vi inte! Det betyder avresa från Nynäshamn på pingstafton och återkomst på annandagen. Överresan tar bortåt fyra timmar.

Om du inte har varit på Gotska Sandön tidigare men tycker om att vara riktigt nära naturen - då måste du ta tillfället i akt att komma dit. Vandra på de breda, milslånga sandstränderna och spana efter fåglar och sälar. Sitta på en sanddyn, ostörd av civilisationens alla avigsidor, och se solen gå ner i havet. Somna i ditt tält med tallskogens milda sus och vågornas vänliga sorl som vaggång.

Om du har varit på Gotska Sandön tidigare vet du vad vi menar.

Eftersom Gotlandsresor inte påbörjar bokningen förrän efter årsskiftet kan vi inte nu säga säkert om tiden för avresa och återkomst, ej heller om priset. Förra året gällde dock dessa priser: tältplats - 770 kronor, hydda - 840 kronor, del i fyrbäddsrum - 980 kronor.

Vi har begärt att få hela båten, 35 platser, men dröj inte för länge med att höra av dig om du är intresserad. Förmöte kommer att hållas. Anmälan till Erik Elvers.

Upplysningar:
Erik Elvers 08-788 29 98(a), 85 84 88(b)
Anders Schærström 08-758 30 03(b), 665 29 17(a)

HUR GICK DET?

För dem som inte kunde vara med på det ena eller andra programmet kommer här en kort sammanfattning av det vi gjorde i oktober-december.

3 okt/ Lördagsturen i Nackareservatet blev inställd för att C-G Ström hade fått influensa.

11 okt/ Sju personer följde med i Eriks rymliga bil till Grisslehamn för att plocka havtorn. På vägen upp mötte vi snöblask men väl framme blåste all nederbörd bort. Det blåste halv storm och havet skummade effektivt. Det fanns gott om havtorn. Enda kappen i hjulet var att bilbatteriet strejkade när vi skulle hem. Tack vare vänliga sommarboende och tjänstvillig mack byttes batteriet ut och hemfärden gick bra.

20 okt/ Kaj Valterson visade sommarens cykelbilder. Från Mallorca hade Kaj många fina bilder. Vi förstår att resan var intressant. Luffningen i Stockholms skärgård var också spännande men Kaj hade inte fått fram alla bilder för visning.

25 okt plus 4 och 17 nov/ Vid dessa tillfällen under hösten samlades några av oss föreningsmedlemmar för att lära oss mera om Östersjön. Vad vi fick var emellertid mer än så. Vi började med att tillbringa en strålande söndag på Järfälla naturskola som är inrymd i en sidobyggnad till Görvålns slott. Vi fick en inblick i Baltic Sea Project, ett samarbete mellan skolor i Sverige, Finland och Baltikum.

Även om själva Östersjön var huvudsaken för våra sammankomster så kom vi osökt in på större perspektiv än så – rent av till själva livets uppkomst, utveckling och begränsningar. Men i centrum stod trots allt dagens Östersjö och vad som håller på att hända med den – med vattencirkulationen, utsläpp och ekosystem. Våra ytterst kunniga och charmerande vägvisare Inger Mellgren och Christina Pohlgrén bjöd stundtals på små pedagogiska mästerverk. I någon mån bidrog vi kanske till deras pedagogiska metodutveckling. För vår skull konstruerade de en modell av Östersjöns bottenpografi och med hjälp av den demonstrerade de vattentillflöden och vattnets skiktning efter salthalt och temperatur.

För att vi skall kunna fortsätta att söka kunskap om vårt närmaste innanhav fick vi en gedigen litteraturlista.

När det våras kan vi kanske på nytt göra ett besök på naturskolan på Görvålns slott.

28 okt/Cosmonova. Riktig rusning blev det till Riksmuseets nya attraktion. Vi såg en film om amerikanska cosmonauter och rymdfärder. Ibland kände man sig mitt i rymden själv fastän man halvlåg bekvämt i fåtöljen på jorden.

3 nov/ Åter dåligt väder just den dag som vi tänkt besöka Upsala högar, alltså inställt.

7 nov/ Runstensvandring i Upplands Väsby med Erik. Ca 10 personer ställde upp trots lite disigt och duggregnigt väder. Lättgånget och lärorikt.

11 nov/ Diabilder visades av Ingmar Svedlund. Helt fantastiska bilder av blommor, insekter, fåglar m m. Man tror inte att blommornas detaljer har sådana former och färger som vi fick se denna kväll.

15 nov/ Vacker natur i november, en symfoni i brunt och grått. I runsten på vägen mellan Frösunda och Brottby. Picknick vid Helgöån.

24 nov/ Höstmöte och efteråt en timmes exotisk vardagsflykt i form av ljud- och bildspel från Turkiet-Anatolien. Bara dofterna saknades!

4 dec/ Här fanns även dofterna! Glögg, apelsiner, pepparkakor, gröt, kanel, brinnande ljus – allt påminde om den kommande julen. Ett tjugotal gäster sorkade, men tystnade när Anders läste Anker-novell. En behaglig avslutning på föreningens aktiviteter.

FÖRENINGEN NATUR OCH SAMHÄLLE I NORDEN
Box 49015
100 28 STOCKHOLM

Lokal: Upplandsgatan 80, Stockholm
 Tel lokalen: 08-33 49 59

FUNKTIONÄRER

Styrelse

Ordförande:
 Anders Schærström
 Kometvägen 49
 183 33 Täby
 08-758 30 03 (b)
 08-665 29 17 (a)

Vice ordf:
 Pia Eriksson
 Björkuddsvägen 18 B
 178 34 Ekerö
 08-56 03 30 27 (b)
 08-34 91 10 (a)

Sekreterare:
 PeO Sundqvist
 Grubbens gata 9
 112 32 Stockholm
 08-650 73 19 (b)
 08-653 71 92 (a)

Kassör:
 Erik Elvers
 Illerstigen 28
 170 71 Solna
 08-85 84 88 (b)
 08-788 29 98 (a)

Övriga ledamöter:
 Ola Eriksson
 Björkuddsvägen 18 B
 178 34 Ekerö
 08-56 03 30 27 (b)

Birgitta Traxel
 Vesslevägen 40 nb
 161 40 Bromma
 08-25 03 35 (b)
 08-616 21 96 (a)

Kaj Valtersson
 Vårdshusvägen 20, 7 tr
 145 50 Norsborg
 08-53 18 15 87 (b)
 08-16 23 91 (a)

Bo Zachrisson
 Birkagatan 2
 113 36 Stockholm
 08-31 02 33 (b)
 08-16 42 29 (a)

Programkommitté:

Benita Jansson
 Sköntorpsvägen 49
 121 65 Johanneshov
 08-91 71 32 (b)
 08-666 86 42 (a)

Kaj Valtersson
 se ovan

Boel Jorup
 Götgatan 97
 116 62 Stockholm
 08-640 02 91

Medlemsavgifter:

Fullbetalande: 110 kr per år
 Familjemedlem: 25 kr per år
 Ny medlem efter 30/6: 55 kr

Avgiften sätts in på postgirokonto 67 01 50-2

Kontaktpersoner

FNSiN-Höga kusten
 Lena Hermansson
 Svanö 25
 870 40 Lunde
 0612-303 50 (b)

FNSiN-Skåne
 Eva Marie Widmark
 Bärsärkagången 10
 223 75 Lund
 046-14 73 11 (b)

FNSiN-Uppland
 Sven A Nyberg
 Valthornsvägen 31
 752 50 Uppsala
 018-40 47 70 (b)

FNSiN-Värmland
 Lena Sewall
 Älvrosgratan 4
 654 61 Karlstad
 054-18 68 75 (b)

FNSiN-Östergötland
 Håkan Bley
 Sköldvägen 18
 616 33 Åby
 011-63 169 (b)
 011-19 11 04 (a)

Detta programblad är sammanställt av Benita Jansson, Anders Schærström, Kaj Valtersson och Boel Jorup. Redigeringen avslutades den 14 december. Nästa programblad beräknas utkomma i slutet av mars 1993. **Manusstopp** för det är den **15 februari**.

ARCTIC EXPLORER

Expeditions 1993

PRESSTOPP PRESSTOPP PRESSTOPP

Precis när programmet gick till tryckning kom brevet från Bodö och Knut Jørstad, Arctic Adventours a.s. med erbjudande till oss att delta i årets resor i Nordnorge. Resorna företas med stor segelbåt, lämplig för dessa vatten och med Knut som van och kunnig skeppare.

Vid programläggningen för 1993 har han speciellt tänkt på vår förening och hoppas att vi vill delta i några resor. Turen som kallas **The great sailway bazaar** och genomförs mellan 21 juni och 4 juli, kan vi boka med förtur fram till **1 mars**. Efter detta datum tar han emot anmälningar även från andra intresserade. Den turen har också ett något lägre pris än vanligt, för att vi ska känna oss lockade att följa med. I priset, NOK 11.200:-, ingår de aktiviteter som beskrivs i programmet, del i dubbelhytt och kost. Om du är intresserad, kontakta Anders Schærström eller Benita Jansson, så får du ett komplett program.

Här är några exempel på andra turer som det finns platser kvar att boka:

16/4-25/4	Ski & Sail 7 peaks in 10 days (Telemarkski)	NOK 8.000:-
14/5-17/5	Våräventyr i Lofoten	NOK 3.200:-
12/7-24/7	North Cape-Siberia (first exp since 1917)	NOK 12.600:-
21/8-4/9	Siberia-North Cape/Hammerfest	NOK 12.600:-
10/9-3/10	7 Mountains & 7 glaciers above PolCircle	NOK 11.500:-